

تبیین نقش مشارکت مردمی در تحقق امنیت پایدار:

مطالعه موردی مناطق مرزی استان کردستان

میر نجف موسوی^۱، رحیم رحیمی^۲، علی اکبر محمود آبادی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۱/۱۷

چکیده

در بین مسائل مختلف، امنیت جایگاه ویژه‌ای در آرامش و افزایش کیفیت زندگی آدمی دارد. انسان در طول تاریخ همیشه سعی کرده که این نیاز اساسی خود را تأمین کند. چراکه نحوه پاسخگویی به این نیاز تأثیر مستقیم در ارضای نیازهای دیگر او دارد و این خود ضرورت بحث و پژوهش در مورد امنیت را پررنگ‌تر می‌کند. تحقیق حاضر باهدف بررسی نقش مشارکت مردم در تحقق امنیت پایدار در مناطق مرزی استان کردستان است. روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی و جهت جمع‌آوری داده‌ها از دو شیوه کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه محقق ساخته) بهره گرفته شده است. جامعه آماری ۴ شهرستان مرزی استان کردستان (مریوان، سقز، بانه، سروآباد) و حجم نمونه ۱۰۰ پرسشنامه است که به صورت نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده است. مؤلفه‌های موردبررسی شامل مشارکت مردم، مسئولیت‌پذیری، اعتماد، قانون‌گرایی است که در ۲۲ گویه مورد تحلیل قرار گرفته است. ابزار تجزیه تحلیل داده‌ها برای بررسی میزان تأثیرگذاری هر یک از مؤلفه‌ها در تأمین امنیت از مدل‌سازی معادلات ساختاری (LISREL) استفاده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که مؤلفه اعتماد به‌عنوان تأثیرگذارترین عمل در تحقق امنیت منطقه هست؛ و هرچقدر میزان مشارکت مردمی با نهادهای امنیتی بیشتر باشد منطقه دارای امنیت بیشتری خواهد بود.

واژگان کلیدی: امنیت، مشارکت مردم، مناطق مرزی، اعتماد، نهادهای امنیتی.

۱- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه ارومیه (نویسنده مسئول)، mousavi424@yahoo.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه‌ریزی آمایش، دانشگاه ارومیه،

Rahim.rahimi1370@gmail.com

۳- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین. Aliakbar.mahmodabadi1@gmail.com

مقدمه

امنیت مقوله‌ای اساسی در زندگی هر نظام اجتماعی است و مقدمه‌ای لازم برای حیات سیاسی و اجتماعی دولت‌ها به شمار می‌آید. امنیت پیش‌نیاز هر گونه توسعه در زمینه‌های گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی بوده، بنابراین همه کشورها در جهت رسیدن به این آرمان فعالیت می‌نمایند. امنیت از نیازهای و انگیزه‌های اساسی انسان به شمار می‌رود، به طوری که با زوال و آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد و مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو تأمین امنیت است (نوروزی و فولاد سپهر، ۱۳۸۸: ۱۳۰). استمرار امنیت آن‌هم به‌عنوان هدف و هم به‌عنوان وسیله، از جمله آرزوهای و خواسته‌های اصلی آحاد جوامع بشری است عرصه امنیت و مقوله‌ها، موضوع‌های امنیتی حوزه بسیار مهم و پیچیده، بغرنج و حساسی هستند که نمی‌توان برای آن‌ها هویتی شفاف ترسیم کرد (علایی، ۱۳۹۱: ۱۲). در واقع امنیت از مهم‌ترین اهداف، منابع و ارزش‌های اصولی پایدار جامعه است و مهم‌تر از امنیت موضوع احساس امنیت است. همان‌گونه که وجود امنیت امری لازم است، احساس امنیت هم در جامعه به‌اندازه وجود آن لازم، حتمی و ضروری است (حسینی نثار و قاسمی، ۱۳۹۳: ۴۵-۴۴)؛ زیرا واکنش‌های فرد در جامعه به میزان دریافت و ادراک او از امنیت بستگی دارد. مقوله احساس امنیت به‌مثابه یک آرمان و واقعیت، به‌عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است و در نهایت، ره‌آورد مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزای مختلف نظام اجتماعی است (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۱۳). در برخی از کشورها برای حفظ و گسترش امنیت بخصوص در مناطق مرزی به راهکارهای نظامی گرایانه روی آورده و سعی نموده‌اند مسئله امنیت را از طریق تقویت نیروهای نظامی مستقر در مرزها و کنترل‌های شدید امنیتی برقرار نمایند؛ اما این راهکارها به علل گوناگون چندان کارآمد نبوده بنابراین در دهه‌های اخیر راهکارهای دیگری برای تحقق امنیت و امنیت پایدار مطرح شدند راهکاری که نه بر نیروی نظامی، بلکه بر نیروهای اجتماعی تکیه‌دارند (کریمی و

وفایی، ۱۳۹۲: ۹۶). با توجه به دیدگاه نوین در تحقق امنیت، مشارکت در جوامع امروزی یک ضرورت عقلایی و اخلاقی تلقی می‌شود. به طوری که انواع مشارکت یکی از عناصر اصلی امنیت پایدار هست. مشارکت در واقع، تجلی مشروعیت حاکمیت و ضامن تأمین و ثبات است. چرا که برآیند مطلوب هر نظام سیاسی که چگونگی فضای امنیتی جامعه نیز متأثر از افراد آن جامعه در هر بعد از مشارکت است. در واقع مشارکت مردمی نشان‌دهنده رضایتی است که آحاد مردم از عملکرد آن نظام در تعامل با محیط پیرامونی دارند (مرادی شهباز، ۱۳۹۳: ۱۱۸). بدین ترتیب تحقق امنیت پایدار مبتنی بر رعایت مشارکت مردمی، ملاحظات فرهنگی و مقتضیات بومی است به گونه‌ای که سخت‌افزار تأمین امنیت مردم‌اند محتوا و مطالبات امنیتی بر اساس فرهنگ شکل می‌گیرند (حمزه پور، ۱۳۹۱: ۱۶).

امنیت پایدار برآیند تعادل و مشارکت همگانی کنشگران اجتماعی و در نتیجه یک تولید اجتماعی است که با میزان مسئولیت و مشارکت مردم ارتباط نزدیکی دارد، به این معنا که امنیت بخصوص از نوع پایدار آن مقوله‌ای است از طریق مردم و برای مردم ایجاد می‌شود. همان‌طور که در بینش سیاسی اسلام، حضور و مشارکت مردم در فرایند تصمیم‌گیری یکی از ارکان امنیت ملی تلقی می‌شود. نقش مشارکت مردمی در افزایش امنیت پایدار تعیین‌کننده است تقویت مشارکت سیاسی شرط حیاطی و ضرورت تأمین احساس امنیت و آرامش خاطر شهروندان به منظور ترغیب ایشان برای حضور در عرصه‌های سیاسی برای تعیین سرنوشت خویش و در نهایت توسعه اقتصادی کشور است که به‌طور حتم غفلت از آن، پیامدهای ویرانگری در زمینه ثبات سیاسی و اقتصادی به دنبال خواهد داشت. مشارکت مردمی می‌تواند به مثابه مؤثرترین و مناسب‌ترین پشتوانه برای حل و فصل معضلات و بحران سیاسی و اجتماعی و امنیتی استفاده شود و هر دولتی که بتواند جلوه‌های بیشتری از همکاری و همدلی توده‌های مردمی را در ابعاد مختلف به‌خصوص در دفاع از کشور و حکومت در مقابل تهدیدات داخلی و خارجی جلب نماید می‌تواند در جامعه بین‌المللی از اعتبار و شخصیت و موقعیت رفیع‌تری برخوردار گردد. ضرورت مطالعه و تحقیق در

خصوصاً رابطه بین مشارکت مردمی در تحقق امنیت پایدار بخصوص در مناطق مرزی از این روست که این مناطق دارای ویژگی‌های خاصی بوده و به‌طور اساسی با مناطق داخلی کشور تفاوت‌های دارند؛ و همیشه یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی پیش روی مسئولان، مناطق مرزی مسئله امنیت این مناطق بوده است. با توجه به موقعیتی که بیشتر استان‌های مرزی کشور ایران به دلایل چون فاصله از مرکز و یا وجود قومیت‌هایی که در خارج از مرزها دارای عقبه می‌باشند و از نظر اقتصادی، امکانت رفاهی...نسبت به مرکز وضعیت نامطلوبی دارند با کوچک‌ترین بهانه‌ای منطقه مرزی را دچار تنش و بحران می‌کنند و استان کردستان هم که از این قاعده مستثنا نیست. پس تهدیدات بالفعل و بالقوه داخلی و خارجی می‌تواند امنیت یک سرزمین را به خطر بی‌اندازند. بنابراین هدف از تحقیق حاضر در وهله اول بررسی و تأثیر مشارکت مردمی در تحقق امنیت پایدار در مناطق مرزی استان کردستان هست؛ و تجزیه و تحلیل تأثیرگذاری هر یک از مؤلفه‌های مشارکت مردمی بر امنیت هست.

مبانی نظری

مشارکت: از مشارکت تعاریف متفاوتی ارائه شده است که در زیر به چند تا از آن‌ها اشاره می‌شود.

مشارکت به معنی درگیر شدن بسیار نزدیک مردم در فراگردهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مؤثر بر زندگی آنان است. مشارکت به یقین اصطلاح تازه‌ای نیست، بلکه از سال‌های دهه ۱۹۶۰ و شاید زوتر از آن جزئی از فرهنگ واژه‌های بالندگی به شمار می‌رود ولی این واژه به‌طور کلی تنها به درگیر شدن مردم در طرح‌ها یا برنامه‌های ویژه اطلاق می‌شود. در این نوشته، تفاوت حیاتی در آن است که مشارکت راهبرد فراگیر بالندگی است بر نقش کلیدی مردم در همه قلمروهای زندگی تا کید می‌کند. (طوسی، ۱۳۷۸: ۳۶).

مشارکت به معنی بکار گرفتن منابع شخصی و افراد در جهت پیشبرد یک هدف واحد هست که در واقع افراد یک جامعه در همه ابعاد برای رسیدن به حداعلا هدف سهیم

می‌شوند. همچنین سازمان ناجا مشارکت را کوشش همه‌جانبه و همکاری آحاد مردم و سازمان‌های و تشکل‌های غیردولتی با پلیس در راستای استواری نظم و امنیت پایدار می‌داند. (میر ساردو و حسینی، ۱۳۸۹).

شکل‌های مشارکت

مشارکت ممکن است در قلمرو اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به اجرا درآید، بنابراین هر شخصی به‌ضرورت می‌تواند به راه‌های گوناگون و در ترازهای متفاوت به مشارکت بپردازد. در زندگی اقتصادی شخص می‌تواند در نقش تولیدکننده یا مصرف‌کننده، یا کارآفرین یا کارمند درآید. در زندگی اجتماعی، می‌تواند در مقام عضوی از خانواده یا عضوی از سازمان محلی یا دسته‌های غیربومی و در قلمرو سیاسی می‌تواند به‌عنوان رأی‌دهنده، عضوی از حزبی سیاسی یا عضوی از گروه فشار باشد. همه این نقش‌ها با یکدیگر همپوشی دارند و در میان آن‌ها کامل صورت می‌گیرد و شکل‌های را پدید می‌آورد که با یکدیگر اتصال دارند و اغلب یکدیگر و تقویت می‌کنند (طوسی، ۱۳۷۸: ۵۵).

امنیت و امنیت پایدار

امنیت مفهومی ذهنی و نسبی است که بر پایه اصول متعدد در یک جامعه پدیدار و استمرار می‌یابد. در نگرش‌های سنتی به مقوله امنیت اغلب کاربرد نیروی نظامی و تهدید محوری مورد توجه بوده، در حالی که در مطالعات امنیتی انتقادی و جامع‌نگر امروز، گروه‌های اجتماعی می‌توانند نه تنها از ناحیه ابزار نظامی بلکه از طریق عوامل محیطی یا اقتصادی مورد تهدید قرار گیرند و این عوامل می‌توانند به‌نوبه خود یکپارچگی یا استقلال سیاسی یک کشور را مورد تهدید قرار دهند. (رهنمایی و پور موسوی، ۱۳۸۵: ۳۲). مفهوم امنیت مانند سایر مفاهیم اساسی و رایج در علوم انسانی نظیر صلح، عدالت و آزادی در معرض تفسیرها و تغییرهای گوناگونی قرار دارد اختلاف درباره تعریف امنیت عمدتاً از این واقعیت ناشی می‌شود که این مفهوم با تنوعی از معانی و در بسیاری از زمینه‌های متفاوت به کار می‌رود و دیدگاهی متفاوتی در مورد تعریف مفهومی امنیت و عوامل تأثیرگذار بر آن وجود دارد

برای مثال ماندل معتقد است که در علم سیاست و در قلمرو روابط بین‌المللی، عده‌ای به‌طور کلی، مخالف تعریف دقیق امنیت هستند. (حسینی نثار و قاسمی، ۱۳۹۱).

پایداری مفهومی تازه است که گسترش یافته و با اقبال روبه‌رو شده است و به سبب ظرفیت‌های گردآمده در آن، در پهنه‌های گوناگون به‌ویژه در موضوع «توسعه» در سطح جهان و در محافل گوناگون بسیار مورد توجه قرار گرفته است. بر این اساس امنیت پایدار ناظر بر درک جامعی است که بر پایه آن به همه عوامل مؤثر سیاسی، اجتماعی، فرهنگی امنیتی و در کنار یکدیگر و در تعامل باهم توجه می‌شود. طور کلی امنیت پایدار امنیتی مبتنی بر رعایت مشارکت مردمی، ملاحظات فرهنگی مقتضیات بومی است به گونه‌ای که سخت‌افزار تأمین امنیت مردم‌اند محتوا و مطالبات امنیتی بر اساس فرهنگ شکل می‌گیرد و می‌تواند به شیوه‌های زیر تأمین شود

۱. فرهنگ محور: فرهنگ، محور محتوا و نرم‌افزار جهت دهنده به مطالبات امنیتی است.
۲. مردم پایه: آحاد مردم تأمین‌کننده، ذی‌نفع، تداوم‌بخش و پاسدار امنیت پایدارند.
۳. درون‌زا: روش‌های دستیابی به امنیت توسط مردم با بهره‌گیری از فرهنگ، متناسب با نیازها مقتضیات بومی و با اتکا به توانمندی‌های درونی ترسیم و محقق می‌شود (حمزه پور، ۱۳۹۱: ۱۶).

جدول شماره ۱: ارکان امنیت و امنیت پایدار

نوع امنیت	امنیت ملی - دولت	امنیت ملی پایدار - جامعه
موضوع امنیت	سرزمین	برابر فرصت‌ها
منبع ناامنی	تهدید خارجی / شورش داخلی	واقعیت با احساس تبعیض
کارگزار ناامنی	نظامیان / سلاح‌های پیشرفته	شبکه‌های اخلاقی اجتماعی
نقش نخبگان سیاسی	تصمیم‌گیری راهبردی	تسهیلگری
دغدغه جامعه	بقا	بالندگی و رهایی بخشی
اولویت خطر	تهدیدهای خارجی	آسیب‌پذیری‌های داخلی
جایگاه هنجارهای بین‌المللی	تشریفات	فرصت‌های بین‌المللی
دغدغه دولت	تولید نظم و امنیت	توزیع امنیت و فرصت

مشارکت اجتماعی	عارضه‌های قابل انکار	ارزش قابل تحسین
رقابت نخبگان	شرط لازم	فرصت بقا
روش تولید امنیت	وادار سازی	بازدارندگی و ترغیب
نظریه پرداز شاخص	هانس جی مورگنتا	کیت کراوس و مایکل ویلیامز

(منبع: عباسی زاده و کرمی، ۱۳۹۰: ۱۶)

این مفهوم امنیت جدید (پایدار)، به جای پارادیم کنترل در بحث امنیت به معنی کلاسیک به این موضوع اشاره دارد که نمی‌توان همه پیامدهای ناامنی را به گونه موفقیت آمیز کنترل کرد، بلکه باید به رفع آن پرداخت و رویکرد حل مسئله را جایگزین کرد. در نهایت امنیت پایدار را می‌توان اطمینان قوی توأم با شواهد عینی نسبت به بقا تداوم و استمرار وضعیت‌ها و نظام‌های مؤثر در حفظ و ارتقای فیزیک جسمانی، هویت و دارایی‌های مادی و معنوی از سوی امنیت جویان در برابر تهدیدات موجود و متصور حال و آینده تعریف کرد (جوادی ارجمند و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴۵).

مشارکت، فرصتی است برای انجام کنش متقابل میان افراد، زیرا مشارکت جزئی از رفتار اجتماعی محسوب می‌شود. مردم به دلیل وابستگی‌هایشان به دولت و کالاهای عمومی تولید شده از سوی آن و از طریق مشارکت بر تصمیم‌گیری‌ها تأثیر می‌گذارند و در نهایت به حفظ و انسجام جامعه کمک می‌کنند؛ که در این بار نظریه‌های ارائه شده‌اند که در ادامه به مهم‌ترین آن‌ها پرداخته می‌شود.

الف) نظریه دال: دال بر این عقیده است که ایجاد اعتماد و مسئولیت‌پذیری در بین مردم، مهم‌ترین الزام مشارکت است. به نظر او در سیاست بین نظر علمی و عقاید، یعنی معرفت سیاسی و عقیده سیاسی فاصله‌ای نیست؛ بنابراین برای دال این نکته آشکار است که عوامل انگیزشی همانند نیاز به امنیت، تهدید امنیت؛ در عمل سیاسی فرد اثر می‌گذارند و ساختار و نهادها و نظام سیاسی را متأثر می‌سازند. به نظر وی وقتی افراد تصور کنند آنچه انجام می‌دهند، اثر در خور توجهی بر نتایج امور (سیاسی) خواهد داشت. بیشتر با امور درگیر می‌شوند و برعکس. اثربخش سیاسی نگرشی است که بر اثر آن فرد احساس می‌کند با

مشارکت خود بر فرایندها اثر گذاشته، بر آنها کنترل و نظارت می‌کند و می‌تواند از این طریق به ارضای نیازهای خود بپردازد. بهمین خاطر دال اظهار می‌کند که اگر انسان‌ها ارزش و پاداش کمی از فعالیتهای سیاسی در مقایسه با سایر فعالیت‌ها انتظار داشته باشند، کمتر در فعالیت سیاسی مشارکت می‌کنند. در همین راستا تنها افرادی که به قابلیت‌های خود و به شرایط محیط سیاسی اعتماد دارند و با دلگرمی دست به مشارکت می‌زنند افرادی که احساس ناامنی و بی‌اعتمادی دارند، از مشارکت کناره‌گیری می‌کنند، یا به مشارکت‌ها اعتراضی روی می‌آورند (سید امامی، ۱۳۸۶: ۶۶).

ب) نظریه ال ویور: ال ویور حوزه امنیت را برحسب نوعی دوگانگی امنیت دولت و امنیت اجتماعی در نظر می‌گیرد. امنیت اجتماعی که یکی از ارکان امنیت پایدار هست در این نظریه بخش از امنیت دولتی به شمار می‌رود؛ اما به‌عنوان یک بخش مستقل هم به آن ارجاع می‌شود. با چنین نگرشی امنیت اجتماعی تنها با کاربرد آن برای بررسی گروه‌های واحدهای اجتماعی که به‌عنوان واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی شناخته شده‌اند، فهمیده می‌شود و مفهوم امنیت با هر شکل خاص مانند، گروه‌های ملی، قومی و... ارتباط پیدا می‌کند. از آنجا که همه جوامع تعدادی از گروه‌های با هویتی خاص خود را دارند، بنابراین این گروه‌ها واحدهای ابتدایی و تحلیل امنیت پایدار به حساب می‌آیند (صمدی بگه جان، ۱۳۸۴: ۶۴). ویور بر ارتباط نزدیک میان جامعه و امنیت تأکید دارد و خاطر نشان می‌کند که جامعه امنیت خود را جستجو می‌کند و اعضای آن نمی‌توانند نسبت به چیزهای که آن‌ها را تهدید می‌کنند احساس مسئولیت نکنند. ویور بیان می‌کند که در مقابل تهدیدها جامعه، فقط می‌توان با به‌کارگیری ابزار مردم دفاع کرد. به‌طور کلی آنچه می‌توان در ارتباط با مشارکت مردم در خصوص امنیت پایدار استنباط کرد. بدین صورت است که امروزه مشارکت برای عاملان اجرا و صاحب‌منصبان دولتی از یک سو و افراد شرکت‌کننده یعنی مردم از سوی دیگر اهداف و فواید خاصی دارد. برخی از این اهداف عبارت‌اند از:

- هرچه مشارکت نهادینه شده مردم بیشتر باشد ضریب امنیت بخصوص از نوع پایدار آن بالاتر می‌رود (مزروعی، ۱۳۸۶: ۱).
- هدف مشارکت تجهیز منابع مالی و انسانی و استفاده از نیروی مولد است.
- مشارکت مردمی راهی به سوی فعال نمودن نیروی عظیم توده‌ای است که در روند مشارکت مستمر با موانع و مشکلات آشنا گردیده و این خود موجب آگاهی آنان از مسائل اجتماعی اقتصادی و سیاسی می‌گردد.
- مشارکت فعالیت‌های داوطلبانه را افزایش می‌دهد و به ایجاد ارتباط نزدیک و صمیمانه بین مردم و نیروهای دولتی می‌انجامد (آزاد ارملی، ۱۳۷۶: ۵۱).

مناطق مرزی و امنیت پایدار مناطق مرزی

تأمین امنیت مرزها همواره یکی از موضوعاتی مهم و کاربردی در جغرافیایی سیاسی هست که نه تنها باگذشت زمان از اهمیت آن کم نشده بلکه معیارها و مسائل جدیدی نیز به آن اضافه گردیده است. در حقیقت آنچه امروزه همه درباره آن اتفاق نظر دارند این است که داشتن مرزی مطمئن و امن در اجرای سیاست حسن هم‌جواری و اعمال حاکمیت دولت در هر کشوری نقش کلیدی و هدایت‌کننده داشته و از کاربرد وسیعی برخوردار است پیچیدگی مسائل مرزی در عصر کنونی ضرورت توجه به ابعاد گوناگون آن را خصوصاً از بعد امنیتی بیشتر نمایان می‌سازد (اسدی فرد، ۱۳۹۳: ۳۱). یکی از مسائلی که همیشه بار مرز مطرح هست، حفظ امنیت مرزها و راهای وصول به آن است یکی از ویژگی‌های مناطق مرزی ایران، انطباق آن با پراکنش جغرافیایی اقوام ایرانی است به طوری که اغلب اقوام ایرانی در حاشیه مرزها استقرار یافته‌اند. ویژگی خاص کوهستانی یا دشتی بودن و نوع قرارگیری عوارض جغرافیای نیز در جافتادگی برخی از پیکره اصلی سرزمین ایران مؤثر بوده است. به علاوه امتداد زبانه‌ای جمعیتی از هم تباران قومی در آن سوی مرز و در کشورهای همسایه، جملگی مسائل اقوام ایرانی را در طول تاریخ تحت تأثیر قرار داده است (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۸). همه موارد بالا به ما این نکته را گوشزد می‌نماید که در

برنامه ریزی برای امنیت پایدار مناطق مرزی باید جایگاه اقوام مختلف و سیاست قومی متناسب همگرایی مدنظر باشد. این مسائل هنگامی مهم تر می‌نماید که موقعیت جغرافیایی حاشیه‌ای اقوام با موقعیت حاشیه‌ای آن‌ها در اقتصاد و توسعه نیز منطبق باشد. در این صورت که واگرایی در اقوام حاشیه‌ای توفیق می‌گردد چراکه چنانچه تعلق به هر گروه یا قوم باعث رفتار تبعیض آمیز و متفاوت دولت و گروه‌های دیگر گردد، هویت قومی در آن گروه برجسته تر خواهد گردید. شواهد تاریخی حاکی از آن هستند که میان "میزان قدرت مرکزی" و "تمایلات قومی" رابطه عکس وجود دارد. این بدین معناست که هرچه ساخت قدرت سیاسی یکپارچه تر، باثبات تر، قدرتمندتر، باشد توانایی گروه‌های قومی در طرح تقاضاهای قومی و به چالش طلبیدن قدرت دولت مرکزی کمتر است؛ و از طرفی کاهش قدرت حکومت مرکزی و ناتوانی آن در برقراری امنیت و به کارگیری ابزارهای سرکوب و زور بستر مناسب نضج و رشد تحركات قومی را فراهم می‌آورد (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۰).

پیشینه پژوهش

تابه حال در زمینه مشارکت و امنیت کارهای زیادی صورت گرفته که در زیر به نمونه‌های از آن‌ها اشاره می‌شود

چاکرالحسینی در تحقیقی با عنوان بررسی مشارکت سیاسی در امنیت ملی ایران به بررسی سازوکارهای نرم‌افزارانه امنیت و نقش تأثیرگذار مشارکت در امنیت ملی ایران در ادوار مختلف پرداخته است. وی اذعان می‌دارد بررسی مشارکت‌های سیاسی در امنیت از دو لحاظ حائز اهمیت است: اولاً آحاد مردم به لحاظ برخورداری از حقوق فردی و اجتماعی احساس امنیت کنند و آن را در ابعاد خرد و کلان امنیت فرد و گروه و دولت مجسم نمایند، ثانیاً با تحقق امنیت داخلی و ایجاد همبستگی ملی امکان مصون ماندن از تهدیدات خارجی و نوعاً متوجه تمامیت ارضی، نظام سیاسی ارزش‌های رایج و... خواهد شد. خلاصه نقش مردم بیش از هر اقدام سخت‌افزارانه در تحقق امنیت حائز اهمیت است.

عنبری و فیروز جانیان (۱۳۸۸) در تحقیقی تحت عنوان «مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت با تأکید بر ایران» که این پژوهش بر امکان و ضرورت مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی تمرکز دارد همچنین به تشریح فضای مفهومی دو عبارت مشارکت و امنیت و تاریخچه مشارکت امنیتی و انتظامی در جهان و ایران و زمینه‌های راهکارهای جلب مشارکت مردم در امنیت تأکید شده است.

ویسیان و همکاران (۱۳۹۱) در تحقق خود به عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه امنیت پایدار مطالعه موردی استان کردستان» که به روش توصیفی-تحلیلی مبتنی به شیوه کتابخانه‌ای به این نتیجه رسیدند که تحقق استقرار و ایجاد امنیت در استان کردستان مستلزم تأمل نهادهای ذی‌ربط و مدیریت منابع انسانی است.

قاسمی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیقی «نقش مشارکت محلی در ارتقا امنیت اجتماعی از دیدگاه مردم کرمانشاه» که داده‌ها با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته ۴۰ سؤالی جمع‌آوری و با به کارگیری نرم‌افزار SPSS تحلیل شدند. نتایج کلی نشان داد که مردم فعالیت‌های مشارکت جویانه خود را در تأمین امنیت محلات، ۰/۶۰ موارد تأثیرگذار دانستند. لذا می‌توان گفت که استفاده از توان و قابلیت‌های مردم در افزایش امنیت می‌تواند یک یاریگر مسئولان باشد.

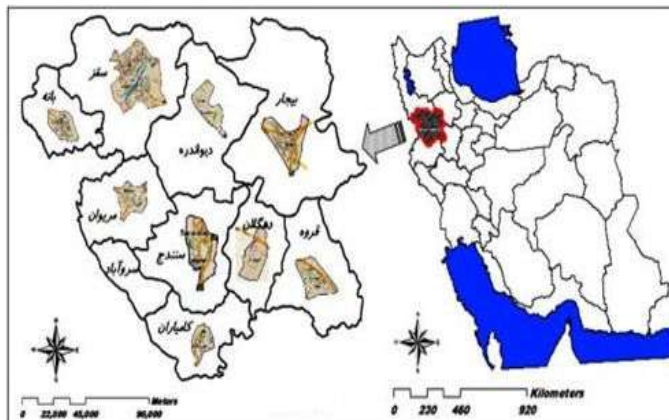
مرادی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی «بررسی رابطه مشارکت اجتماعی و سیاسی با امنیت ملی در بین شهروندان همدانی» فرضیات این تحقیق بر اساس مدل تنوریکی اقتباس شده و فرضیات به دنبال کشف روابط میان مشارکت اجتماعی و سیاسی با امنیت ملی هستند. تجزیه تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آماری همبستگی پیرسون انجام گرفت. نتایج حاکی از آن است هرچه میزان مشارکت سیاسی افراد بیش تر باشد ضریب امنیت ملی نیز افزایش خواهد یافت.

نقطه مشترک تحقیقات نامبرده شده تأکید بر رابطه بین مشارکت و امنیت دارد. همان‌طور که مشارکت مردم در امنیت یکی از مصادیق مشارکت در توسعه ملی است؛ زیرا توسعه

همه‌جانبه بدون برقراری نظم و امنیت همه‌جانبه غیرممکن خواهد بود. تأمین امنیت فقط وظیفه نهادهای امنیتی و انتظامی نیست، تمامی نهادها و افراد باید در آن مشارکت کنند. این رویکرد منظر از پایین به مقوله امنیت است و امنیت را فرآورده‌ای اجتماعی و مردمی می‌داند. در حقیقت این جامعه و اعضای آن است به خود، امنیت می‌بخشد نه آنکه از بیرون به آن‌ها امان داده شود. (عنبری و فیروز جانیان، ۱۳۸۸: ۱۰-۸).

محدوده مورد مطالعه

استان کردستان با وسعتی معادل بیست‌وهشت هزار و دویست و سه کیلومتر مربع در غرب ایران و در مجاورت بخش شرقی کشور عراق قرار دارد. استان کردستان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای شهرستان‌های: بانه، بیجار، دیواندره، سقز، سنندج، قروه، کامیاران و مریوان سروآباد، دهگلان می‌باشد. این استان بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ کل جمعیت استان ۱۴۹۳۶۴۵ نفر گزارش شده است که ۵۹/۴۲ درصد در نقاط شهری و ۴۰/۵۷ درصد در نقاط روستایی ساکن هستند. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)؛ که در این میان شهرستان‌های، مریوان، سروآباد، بانه، سقز که ۱۸۰ کیلومتر مرز مشترک با کشور عراق را دارند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰).

شکل شماره ۱: موقعیت جغرافیای شهرستان‌های استان کردستان (منبع: موسوی و همکاران،

۱۳۹۳: ۶۵)

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر با توجه به ماهیت آن، روش توصیفی - تحلیلی هست. ابزار جمع آوری داده‌ها از نوع کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه: محقق ساخت) که مؤلفه‌های مشارکت مردمی، «مسئولیت‌پذیری، اعتماد...» را در ۲۱ گویه طرح شده‌اند. جامعه آماری تحقیق مناطق مرزی استان کردستان (شامل شهرستان‌های، سقز، مریوان، بانه، سروآباد)، حجم نمونه ۱۰۰ نفر از افراد منطقه که با روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شده‌اند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلاتی ساختاری (LESREL) استفاده شده است. در جدول زیر مؤلفه‌های مورد بررسی آورده شده‌اند. برخی مؤلفه شاید شامل ۲ تا ۳ گویه می‌شد ذکر نشده‌اند بنابراین مؤلفه اصلی بیان شده

جدول شماره ۲: مؤلفه‌های مورد بررسی در تحقیق

<p>۱-مردم چقدر در تحقق امنیت پایدار وظیفه‌شناس هستن ۲-مردم خود را در برابر منافع همدیگر چقدر مسئول می‌دانند. ۳- چقدر در برابر تهدیدهای فراروی منطقه احساس مسئولیت می‌کنند ۴- در برابر حفظ امکانات عمومی مسئول هستند ۵-مردم خود را در برابر حل اختلافات داخلی‌شان مسئول می‌دانند ۶-در کمک و همیاری با نیروهای نظامی خود را مسئول می‌دانند.</p>	<p>مسئولیت‌پذیری</p>
<p>۱-به همدیگر پول قرض می‌دهند ۲- منزل خود را در چند روز خالی می‌گذارند ۳-در اخذ وام از بانک ضامن همدیگر می‌شوند ۳-مردم به دولت‌مردان اعتماد دارند ۴- همسایگان به همدیگر اعتماد دارند ۵-امنیت شهری برقرار است ۶-امنیت جانی شهروندان برقرار است ۷- باثباتی‌های شغلی</p>	<p>اعتماد</p>
<p>۱-قانون فراتر از هر چیز امنیت را تأمین می‌کند ۲-این قوانین امنیت را در منطقه ارتقا می‌دهند ۳-مردم قوانین را رعایت می‌کنند ۴- در حفظ منابع برای آینده کوشا هستند ۵- در موقع استفاده از منابع عمومی پارتی‌بازی نمی‌کنند.</p>	<p>قانون‌گرایی</p>

پردازش در معادلات ساختاری

یکی از اهداف اصلی در استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری، شناخت میزان همخوانی بین داده‌های تجربی با مدل مفهومی نظری است. برای شناخت میزان همخوانی داده‌های

تجربی و مدل مفهومی از شاخص‌های استفاده می‌شود که به آن‌ها شاخص‌های نیکویی برازش می‌گویند (موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۰۵).

بحث و یافته‌ها

یافته‌های توصیفی

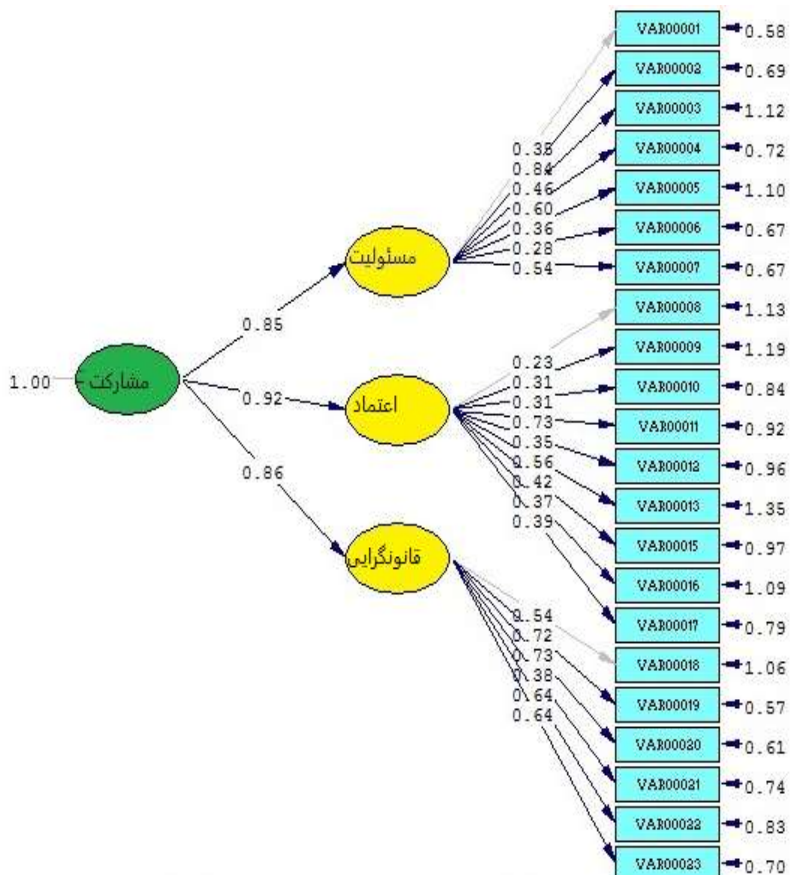
در کل از ۱۰۰ نفر پاسخگوی تحقیق ۶۳ نفر (۶۳ درصد) مرد و ۳۷ نفر (۳۷ درصد) زن بوده‌اند. برحسب گروه سنی نیز بیشترین فراوانی مربوط به سن افراد در رده سنی ۲۲-۲۸ ساله که معادل ۴۲ درصد و کمترین رده سنی ۵۰ سال به بالا با معادل (۳,۴ درصد) مشاهده می‌شود و همچنین ۳۰,۶ درصد رده سنی ۱۸-۲۱، ۱۵ درصد رده سنی ۲۹-۴۹ ساله و ۹ درصد رده سنی ۱۸ به پایین قرار داشته‌اند. و برحسب تحصیلات ۶۰ درصد پاسخگویان دارای مدرک لیسانس و ۱۲ درصد فوق لیسانس و مابقی دیپلم و کمتر از آن بوده‌اند؛ و از نظر مجرد و متأهل بودن نسبت ۷۰ به ۳۰ را نشان می‌دهد.

با توجه به مؤلفه‌های مشارکت و زیر مؤلفه‌های که برای تحقق اقتصاد مقاومتی در نظر گرفته شده بودند مطابق جدول شماره (۳) معیارهای شاخص نیکویی برازش برابر ۰/۹۰ و شاخص نیکویی برازش اصلاح شده برابر ۰/۸۸ شکل تقریب میزان نزدیک به یک بوده (میزان شاخص نیکویی برازش و شاخص نیکویی برازش شده بین صفر و یک است و هرچه به عدد یک نزدیک تر باشند، نیکویی برازش مدل با داده‌های مشاهده شده بیشتر است) و مدل مربوط از برازش خوبی برخوردار است. شاخص RMSEA، میانگین مجذور خطاهای مدل است. این میزان خطا اگر بین ۰-۰/۰۵ باشد ایدئال و اگر بین ۰/۰۵-۰/۰۸ باشد خطای قابل قبول و اگر بالاتر از ۰/۱ باشد نشان‌دهنده خطا بالاست و برازش ضعیفی دارد.

جدول شماره ۳- شاخص‌های برازش مدل ساختاری نقش مشارکت مردم در تحقق امنیت پایدار

نام شاخص	نتایج به دست آمده	برازش قابل قبول
نیکویی برازش	۰,۹۰	GFI>90
نیکویی برازش اصلاح شده	۰,۸۸	AGFT>90
برازش نرمال نشده	۰,۹۵	NNFI>90
برازش نرمال شده	۰,۹۳	NFI>90
برازش تطبیقی	۰,۹۶	CNI>90
برازش افزایش	۰,۹۶	IFI >90
ریشه میانگین مربعات خطای برآوردی	۰,۰۴۶	RMSEA کمتر از ۱۰ درصد

شکل شماره ۲- که متغیر مشارکت مردم و مؤلفه‌های، مسئولیت‌پذیری با زیر شاخص‌های آن که از Va1 تا V7 را شامل می‌شود همچنین مؤلفه اعتماد از Va8 تا Va17 را به خود اختصاص داده‌اند و از Va18 تا ۲۳ را مؤلفه قانون‌گرایی، نشان می‌دهد.

Chi-Square=229.45, df=206, P-value=0.12575, RMSEA=0.046

شکل شماره ۲- مدل مفهوم نقش مشارکت مردم در امنیت پایدار در تخمین غیر استاندارد تحلیل

مسیر

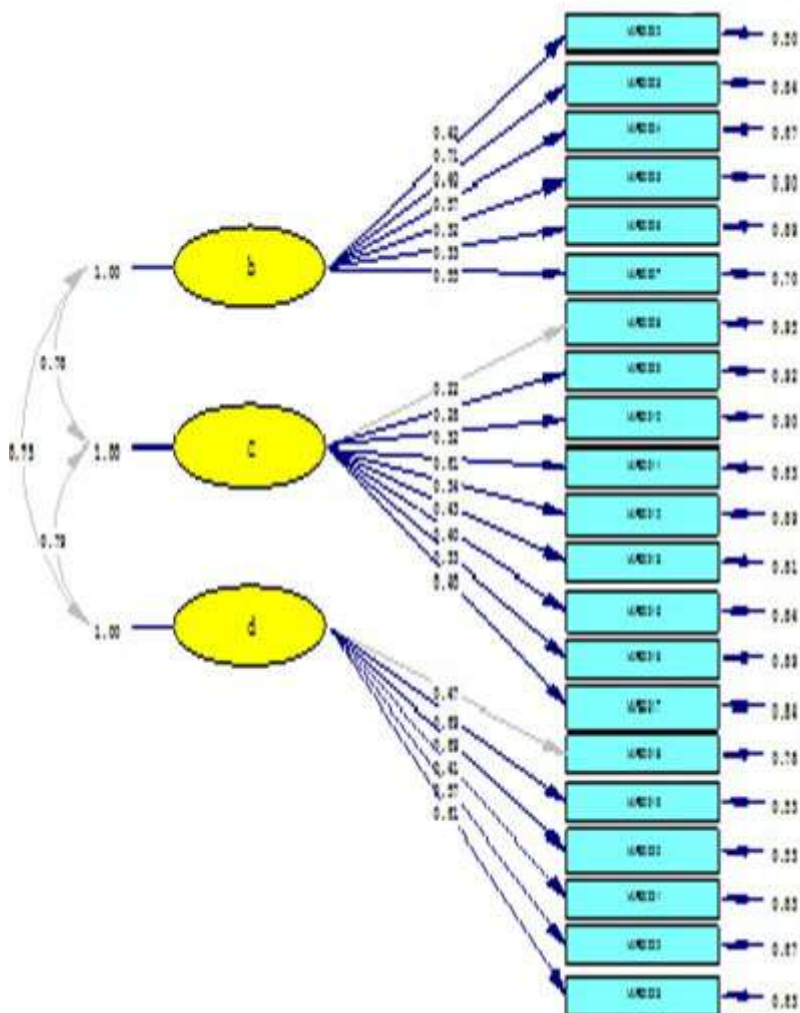
بر اساس برآورد ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری بر اساس تحلیل عاملی تأییدی تحقیق و سطح معناداری ($\alpha=0,046$) به دست آمده در شکل (۳)، مؤلفه اعتماد با ضریب مستقیم و مثبت ۰,۹۵، مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در تامین امنیت مناطق مرزی است. بدین معنا هرچقدر مردم باهم مشارکت داشته باشند و به همدیگر اعتماد کنند باعث ارتقای امنیت و امنیت در مناطق مرزی بیشتر می‌شود؛ و عامل تأثیرگذار بعدی قانون‌گرایی مردم با ضریب

مستقیم و مثبت ۰,۸۶ و شاخص مسئولیت‌پذیری با ضریب مستقیم و مثبت ۰,۸۵ در تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی نقش اساسی دارند. مسئله امنیت در منطقه مرزی همیشه برای نظام‌های حکومتی مسئله‌ساز بوده است و هراندازه مشارکت مردم با سازمان‌های تأمین امنیت بیشتر باشد و برعکس آن سازمان‌های تأمین امنیت با مردم مشارکت کنند به‌عنوان نمونه اعتماد دوسویه به همدیگر داشته باشند امنیت پایدار، پایدارتر و مردم احساس امنیت بیشتری می‌کنند.

جدول شماره ۴- نتایج مدل مشارکت مردم در تحقق امنیت پایدار

مؤلفه‌ها	اثرات مستقیم	اثرات غیرمستقیم
مسئولیت‌پذیری	۰/۳۵	۰/۲۹
	۰/۸۴	۰/۷۱
	۰/۶۰	۰/۵۱
	۰/۳۶	۰/۳۰
	۰/۲۸	۰/۲۳
	۰/۵۴	۰/۴۵
	۰/۶۸	۰/۶۱
اعتماد	۰/۷۷	۰/۶۸
	۰/۷۳	۰/۶۷
	۰/۳۵	۰/۳۲
	۰/۳۹	۰/۳۴
	۰/۴۲	۰/۳۸
	۰/۵۶	۰/۵۱
قانون‌گرایی	۰/۵۴	۰/۴۶
	۰/۷۳	۰/۶۳
	۰/۷۳	۰/۶۳
	۰/۵۶	۰/۴۹
	۰/۶۴	۰/۵۵
	۰/۶۴	۰/۵۵

منبع: یافته‌های تحقیق

شکل شماره ۳- خروجی نرم افزار لیزرل از تخمین استاندارد تحلیل مسیر و روابط بین عوامل

حال اگر با توجه به داده‌های رتبه‌بندی از زیر مؤلفه داشته باشیم، نتایج حاکی از آن است که گویه‌های (مردم در منافع همدیگر را رعایت کنند، اعتماد موجود مردم و نهادهای دولتی، قوانین درست و قابل قبول اکثر مردم، رعایت قانون در همه‌جا، حفاظت منابع عمومی، کمک و همیاری به امداد پلیسی، عدم پارتنری بازی در جامعه ...) گویه‌های هستند

که اثر مستقیم از ۵۵ - ۸۴ به ترتیب رادارند؛ و مابقی گویه‌ها اثر مستقیم کمتر از ۰.۵۰ درصدی رادارند.

با توجه به اینکه در کشور ما مناطق مرزی به علت دوری از مرکز همیشه در حاشیه قرار گرفته‌اند و امنیت این مناطق به وسیله نیروی‌های امنیتی کشور همچون (سپاه، هنگ مرزی...) تأمین می‌شود. حال با توجه تجزیه تحلیل، مؤلفه‌های مشارکت مردم در تحقق امنیت، یکی از راه‌های بسیار مؤثر و کارآمد مشارکت مردم و درگیر کردن خود مردم در مسئله تأمین امنیت، برای خودشان هست.

نتیجه‌گیری

امنیت از مهم‌ترین اهداف، منابع و ارزش‌های اصولی پایدار جامعه است و مهم‌تر از امنیت موضوع احساس امنیت است. چراکه واکنش فردی در جامعه به میزان دریافت او از امنیت بستگی دارد. تأمین امنیت بخصوص امنیت مرزها همواره یکی از موضوعاتی مهم و کاربردی در جغرافیای سیاسی هست که نه تنها باگذشت زمان از اهمیت آن کم نشده بلکه معیارها و مسائل جدیدی نیز به آن اضافه گردیده است. و همواره یکی از مشکلات کشورها تأمین این مهم در مناطق مرزی بوده است. در برخی از کشورها برای حفظ و گسترش امنیت بخصوص در مناطق مرزی به راهکارهای نظامی گرایانه روی آورده و سعی نموده‌اند امنیت را از طریق تقویت نیروهای نظامی مستقر در مرزها و کنترل‌های شدید امنیتی برقرار نمایند؛ اما این راهکارها به علل گوناگون چندان کارآمد نبوده بنابراین در دهه‌های اخیر راهکارهای دیگری برای تحقق امنیت و امنیت پایدار مطرح شدند راهکاری که نه بر نیروی نظامی، بلکه بر نیروهای اجتماعی تکیه دارند. زیرا که امنیت برای مردم است و این خود مردم هستند که امنیت را تأمین می‌کنند. و چیزی نیست که از بیرون به آن‌ها الهام شود.

برای تأیید این که آیا امنیت و مشارکت باهم در ارتباط هستند صاحب‌نظرانی چون دال و ال ویور در این باره نظریه‌های ارائه دادند. که همگی این نظریه به این باور بودند مشارکت،

فرصتی است برای انجام کنش متقابل میان افراد، زیرا مشارکت جزئی از رفتار اجتماعی محسوب می‌شود. مردم به دلیل وابستگی‌هایشان به دولت و کالاهای عمومی تولیدشده از سوی آن و از طریق مشارکت بر تصمیم‌گیری‌ها تأثیر می‌گذارند و درنهایت به حفظ و انسجام جامعه کمک می‌کنند. خلاصه هرچه مشارکت نهادینه‌شده مردم بیشتر باشد ضریب امنیت بخصوص از نوع پایدار آن بالاتر می‌رود.

این پژوهش که در پی بررسی نقش مشارکت مردم در تحقق امنیت پایدار مناطق مرزی استان کردستان بود. با توجه به مؤلفه‌های موردبررسی مسئولیت‌پذیری، اعتماد و قانون‌گرایی؛ نتایج حاصل از تحلیل مسیر (نرم‌افزار لیزرل) حاکی از آن است که مؤلفه اعتماد با ضریب مستقیم و مثبت ۰,۹۲، مهم‌ترین عامل تأثیرگذار در تأمین امنیت مناطق مرزی است. به طوری که زیر مؤلفه‌های اعتماد، اعتماد مردم به همدیگر که در دو گویه متفاوت ذکر شده بودند دارای بیشترین تأثیرگذار در تحقق امنیت پایدار می‌باشند. علاوه بر آن اعتماد دوطرفه بین مردم و دولت‌مردان در منطقه رتبه دوم را داراست. بدین معنا هرچقدر مردم باهم مشارکت داشته باشند و به همدیگر اعتماد داشته باشند باعث ارتقای امنیت در نتیجه امنیت پایدارتری در مناطق مرزی برقرار می‌شود. و عامل تأثیرگذار بعدی قانون‌گرایی مردم با ضریب مستقیم و مثبت ۰,۸۶ که در این بین گویه‌های چون اجرای عادلانه قوانین بیش‌ترین تأثیرگذاری را دارا هستند. و شاخص مسئولیت‌پذیری با ضریب مستقیم و مثبت ۰,۸۵ و زیر مؤلفه رعایت منافع همدیگر و کمک و هم‌یاری با پلیس حل اختلافات توسط خود مردم دارای تأثیرگذاری بیش‌تری در تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی هستند. و در آخر سر هم به‌عنوان یک پیشنهاد سازمان‌های مربوطه امنیتی باید سعی کنند زمینه را برای اینکه مردم احساس وظیفه‌شناسی بیش‌تری بکنند و در حفظ منابع و امکانات عمومی کوشاتر باشند و افزون بر این به کمک خود مردم امنیت جانی و مالی را مستحکم‌تر کرده تا امنیت فعلی به امنیت پایدارتری تبدیل شود.

منابع

- ۱) آزاد ارمکی، تقی (۱۳۷۶) مشارکت و توسعه اقتصادی، مجله فرهنگ و توسعه، سال ۲، شماره ۱، صص. ۴۶-۵۲.
- ۲) اسدی فرد، محمد (۱۳۹۳) بررسی مؤلفه‌های ناامنی در مناطق مرزی شرق کشور، فصلنامه علوم و فنون مرزی، سال ۵، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۳، صص. ۶۶-۴۳.
- ۳) جوادی ارجمند، محمد؛ توکلیان، سید محسن؛ قمریان نصرآبادی، ناهید (۱۳۹۳) بررسی نقش هویت قومی بر امنیت پایدار: مطالعه موردی منطقه کردستان ایران (قومیت کرد)، فصلنامه تحقیقات سیاسی بین‌المللی، شماره ۲۱، زمستان ۱۳۹۳، صص ۱۸۲-۱۴۲.
- ۴) چاکر الحسینی، حبیب‌الله (۱۳۷۲) بررسی نقش مشارکت سیاسی در امنیت ملی ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- ۵) حسینی نثار، مجید و قاسمی، علی (۱۳۹۱) بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن در کشور، چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، ۲۰ و ۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۱، دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۶) حسینی، حسین (۱۳۸۶) مدیریت احساس امنیت در جامعه، فصلنامه امنیت، سال ۶، شماره ۱، پاییز ۱۳۸۶، صص. ۱۴۸-۱۱۱.
- ۷) حمزه پور، علی (۱۳۹۱) مؤلفه‌های نظریه امنیت پایدار در اسلام، فصلنامه آفاق، سال ۵، شماره ۱۴، بهار ۱۳۹۱، صص. ۸۸-۱۲۵.
- ۸) رضازاده، زهرا؛ شاطری، مفید؛ راستی، عمران (۱۳۹۳) اقدامات توسعه‌ای و نقش آن در تأمین امنیت پایدار مناطق مرزی مطالعه موردی: کمربند سبز دشت خوشاب /مرز خراسان جنوبی با افغانستان، فصلنامه مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان، دوره ۹، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۳، صص. ۷۲-۴۹.
- ۹) رهنمایی، سید تقی و پور موسوی، موسی (۱۳۸۵) بررسی ناپایداری امنیتی کلان‌شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری، پژوهش‌های جغرافیایی، دوره ۳۸، شماره ۵۷، پاییز ۱۳۸۵، صص. ۱۹۳-۱۷۷.

- ۱۰) سید امامی، کاووس (۱۳۸۶) مشارکت سیاسی دانشجویان: ارزیابی برخی از پیش‌بینی‌کننده‌های مشارکت سیاسی، پژوهشنامه علوم سیاسی، سال ۲، شماره ۱، بهار ۱۳۸۶، صص. ۳۱-۵۲.
- ۱۱) طوسی، محمدعلی (۱۳۷۸) مشارکت مردم، فصلنامه مدیریت دولتی، شماره ۲۳، بهار ۱۳۷۸، صص. ۵۳-۶۰.
- ۱۲) عباسی زاده، هادی و کرمی، کامران (۱۳۹۰) سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۴، شماره ۱، بهار ۱۳۹۰، صص. ۳۱-۵۸.
- ۱۳) علایی، حسین (۱۳۹۱) امنیت پایدار در سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبردی دفاعی، سال ۱۰، شماره ۳۹، پاییز ۱۳۹۱، صص ۱-۳۴.
- ۱۴) عنبری، موسی و فیروز جاییان، علی‌اصغر (۱۳۸۸) مشارکت امنیتی و انتظام مشارکتی بررسی تجارب و زمینه‌های مشارکت مردمی در تأمین نظم و امنیت با تأکید بر ایران، فصلنامه نظم و امنیت، دوره ۲، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۸، صص. ۵۴-۹۴.
- ۱۵) قاسمی، سید رامین؛ رشادت، سهیلا؛ مرادی، نورالله؛ رضایی، منصور؛ رجیبی گیلان، نادر؛ آرمان مهر، و جیهه (۱۳۹۲) نقش مشارکت محلی در ارتقا امنیت اجتماعی از دیدگاه مردم کرمانشاه، مجله تخصصی پژوهش سلامت، سال ۴، شماره ۲، صص. ۶۵۷-۶۶۵.
- ۱۶) کریمی، مرتضی و وفایی، علی‌اکبر (۱۳۹۲) امنیت سازی با توسعه پایدار در مناطق مرزی (مطالعه موردی شهر مریوان)، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۴، شماره ۱۵، زمستان ۱۳۹۲، صص ۹۵-۱۱۲.
- ۱۷) مرادی شهباز، نسرين؛ مرشد لو، عاطفه؛ قاسمی طاهر، زهرا (۱۳۹۳) بررسی رابطه مشارکت اجتماعی و سیاسی با امنیت ملی در بین شهروندان همدانی، فصلنامه دانش انتظامی همدان، سال ۱، شماره ۱، تابستان ۱۳۹۳، صص ۱۱۷-۱۴۷.
- ۱۸) مزروعی، غلامرضا (۱۳۸۶) هرچه مشارکت افزایش یابد ضریب امنیت ملی افزایش می‌یابد، روزنامه سلام، پنجم اسفندماه ۱۳۸۶.

- ۱۹) موسوی، میر نجف؛ سادات کهکلی، فاطمه؛ ویسیان، محمد (۱۳۹۵) تبیین کارکرد مرز در تأمین امنیت استان آذربایجان غربی، فصلنامه علوم و فنون مرزی، سال ۷، شماره ۱، بهار ۱۳۹۵، صص. ۹۱-۱۱۸.
- ۲۰) میرساردو، طاهره و حسینی، سید موسی (۱۳۸۹) بررسی نقش مشارکت‌های مردمی از سرقت منزل، پژوهش‌نامه اجتماعی، سال ۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۹، صص. ۱۱۱-۱۳۲.
- ۲۱) نوروزی، فیض‌الله و فولادی سپهر، سارا (۱۳۸۸) بررسی امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، فصلنامه راهبرد، دوره ۱۸، شماره ۵۸، صص. ۱۲۹-۱۵۹.
- ۲۲) ویسیان، محمد؛ زمانی، صادق؛ عین شاهی، محمد، (۱۳۹۱) بررسی عوامل مؤثر بر امنیت پایدار مطالعه موردی استان کردستان، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت، چالش‌ها و رهیافت‌ها سال ۱۳۹۱، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.

